

<p><i>Географічні аспекти злочинної поведінки</i></p>	<p>Напад відбувається недалеко від місця, де виявлений труп; місце вчинення злочину часто розташоване недалеко від місця власного проживання або місця проживання родичів, друзів, роботи</p>	<p>Вчинення злочину в місцях, значно віддалених від місця свого проживання, роботи; можлива повторна поява в місцях вчинених вбивств</p>	<p>Нерідко використання транспорту</p>
<p><i>Вірогідність вчинення злочину групою осіб</i></p>	<p>Наявність невеликої вірогідності вчинення злочинів малочисельною групою (із двох, рідше – трьох осіб)</p>	<p>Одноосібно</p>	<p>Вірогідність вчинення злочину групою із двох-трьох осіб</p>

Список літератури: 1. Ситковская О. Д. Участие психолога в расследовании серийных убийств / О. Д. Ситковская, Л. П. Конищева. – М., 2002. – 120 с.
2. Бродченко О. И. Психолого-криминалистическое обеспечение раскрытия серийных сексуальных преступлений : метод. пособие / О. И. Бродченко, О. А. Логунова. – М. : ВНИИ МВД России, 2004. – 118 с.

Надійшла до редколегії 19.11.2009

УДК [351.74:343.74](477)

М. А. Колесник

КОМПЕТЕНЦІЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ РЕЙДЕРСТВУ

Визначено адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів України щодо протидії рейдерству, схарактеризовано їх компетенцію в цій сфері.

Определены административно-правовые основы деятельности правоохранительных органов Украины по противодействию рейдерству, охарактеризована их компетенция в этой сфере.

Administrative and legal backgrounds of Ukrainian law enforcement agencies' activity on raider activity counteraction are determined. Their competence in this sphere is characterized.

Протягом останніх років в Україні почав активно формуватися такий особливий вид протиправної діяльності, як рейдерство. На сьогодні рейдерство визнається однією з найгостріших та найбільш суперечливих проблем вітчизняного бізнесу, що перешкоджає належному функціонуванню не тільки підприємств усіх форм власності, а й органів державної влади України. Під рейдерством прийнято розуміти замовлення та організацію нападу, напад на підприємство, установу, організацію будь-якої форми власності за допомогою спеціально ініційованого бізнес-конфлікту, спровокованого організованою групою з метою його захоплення. Широке поширення цього суспільно небезпечного явища створює суттєву загрозу економічній безпеці України та становленню справді високорозвиненої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, культури та демократії.

Отже, зважаючи на євроінтеграційні прагнення України, жорсткі вимоги Європейського Союзу щодо приведення законодавства України до певних європейських норм і стандартів, спроби України вийти на світовий економічний ринок, особливої значущості набуває першочергова розробка ефективної державної політики щодо протидії рейдерським атакам, зокрема шляхом регулювання на законодавчому рівні діяльності органів державної влади України у сфері протидії рейдерству. Підкреслимо, що правоохоронні органи України є тими органами державної влади, діяльність яких, крім іншого, має бути спрямовано на ведення цілеспрямованої боротьби з проявами силових захоплень приміщень підприємств, установ та організацій усіх форм власності, недопущення порушень вимог чинного законодавства щодо ведення підприємницької діяльності тощо. У зв'язку з цим актуальним є визначення адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів України у сфері протидії рейдерству, що й становить мету цього дослідження.

Перш ніж перейти безпосередньо до дослідження адміністративно-правових засад діяльності правоохоронних органів України у сфері протидії рейдерству та визначення їх компетенції у цій сфері, кілька слів слід сказати про те, що ж власне необхідно розуміти під поняттям «правоохоронні органи» та які саме органи державної влади слід відносити до числа правоохоронних. На основі аналізу чинного національного законодавства [1–9] можна зробити висновок про те, що нормативне закріплення поняття правоохоронних органів та їх системи відсутнє (лише приблизно визначено перелік цих органів). Подібний висновок впливає також із аналізу численних наукових праць, присвячених цьому питанню [10–14].

Все ж проведений аналіз дозволяє стверджувати, що у широкому розумінні до правоохоронних органів належать органи дер-

жавної влади, що безпосередньо формують державну політику у правоохоронній сфері, керують її реалізацією, та ті органи державної влади, що реалізують державну політику у правоохоронній сфері. Що ж стосується визначення поняття «правоохоронні органи» у вузькому розумінні, то під цим поняттям слід розуміти органи державної влади, що реалізують державну політику у правоохоронній сфері, основним завданням яких є забезпечення нормального функціонування правоохоронної сфери, безпосереднє підтримання законності та правопорядку, боротьба зі злочинами та правопорушеннями.

Оскільки метою цього дослідження є визначення адміністративно-правових засад діяльності тих правоохоронних органів України, які мають відповідні повноваження щодо протидії рейдерству, характеризувати ми будемо компетенцію лише декількох із правоохоронних органів України, а саме: органів прокуратури, органів внутрішніх справ, органів служби безпеки та органів державної контрольно-ревізійної служби, оскільки діяльність саме цих органів має безпосередній стосунок до боротьби з рейдерством.

Перший орган державної влади України, уповноважений відповідно до чинного національного законодавства розробляти та впроваджувати низку заходів щодо протидії рейдерству в Україні, – це органи прокуратури. Так, до їх функцій у сфері протидії рейдерству можна віднести: представництво інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом; нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання, досудове слідство; нагляд за додержанням законів під час виконання судових рішень у кримінальних справах, а також під час застосування інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян; підтримання державного обвинувачення в суді. У результаті проведеного аналізу функцій органів прокуратури та основних принципів діяльності зазначених органів можна зробити висновок, що органи прокуратури у разі виявлення фактів рейдерських атак обов'язково мають вживати відповідні заходи щодо усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, поновлення порушених прав і притягнення у встановленому законом порядку до відповідальності осіб, які допустили ці порушення.

Серед основних напрямків діяльності органів прокуратури слід звернути увагу на нагляд за додержанням та застосуванням законів, що стосуються економічних питань та зовнішньоекономічної діяльності (п. 3 ч. 1 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» [15]). Вважаємо, що зазначений напрямок діяльності органів прокуратури безпосередньо стосується забезпечення належної та безперебійної діяльності підприємств, установ та організацій усіх форм власності шляхом перевірки органами про-

куратури виконання законів за заявами та іншими повідомленнями про порушення законності, що вимагають прокурорського реагування, а за наявності приводів – також з власної ініціативи прокурора. Але необхідно обов'язково враховувати, що органи прокуратури у таких випадках у жодному разі не підмінюють собою органи відомчого управління та контролю і не мають права втручатися у господарську діяльність, якщо така діяльність не суперечить чинному законодавству. Отже, органи прокуратури можуть втручатися в діяльність підприємств, установ та організацій усіх форм власності виключно у випадках порушення їх діяльності внаслідок незаконних спроб силового захоплення приміщень підприємств, незаконних змін керівництва цих підприємств тощо.

Підкреслимо, що до повноважень органів прокуратури належить також координація діяльності усіх правоохоронних органів України у сфері боротьби зі злочинністю, у тому числі й з рейдерськими атаками. Саме з метою належного забезпечення координації діяльності правоохоронних органів щодо протидії рейдерським атакам уповноважені прокурори можуть скликати координаційні наради, організовувати робочі групи, витребувати статистичну та іншу необхідну інформацію, а також брати участь в організації нарад Координаційного комітету по боротьбі з організованою злочинністю та корупцією при Президентові України.

Органи прокуратури мають також значні можливості щодо взаємодії з іншими органами державної влади в частині протидії рейдерським атакам та недопущення здійснення силових захоплень підприємств, установ та організацій усіх форм власності. Зважаючи на значущість ефективного підтримання законності та правопорядку в державі шляхом встановлення взаємодії з усіма правоохоронними органами, вважаємо, що органи прокуратури мають розробляти нові та вдосконалювати вже існуючі форми взаємодії, зокрема, організувати роботу спільних слідчо-оперативних груп для розкриття та розслідування резонансних справ (зокрема, що стосуються силових захоплень приміщень підприємств).

Іншим суб'єктом, який має широку компетенцію у сфері протидії рейдерству, є органи внутрішніх справ. Слід підкреслити, що Міністерство внутрішніх справ України є тим органом державної влади, який було створено саме з метою забезпечення належної реалізації правоохоронної функції задля належного функціонування соціально-правового механізму забезпечення прав і свобод людини та громадянина, у тому числі з метою забезпечення непопорушності права приватної власності та недопущення протиправного позбавлення права власності, надання правових гарантій для існування належної можливості здійснення права на підприємницьку діяльність. Підтвердженням зазначеної точки зору є той

факт, що Міністерство внутрішніх справ України відповідно до чинного національного законодавства [16] визначено головним органом у системі центральних органів виконавчої влади з питань формування і реалізації державної політики у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина, охорони громадського порядку, забезпечення громадської безпеки, захисту об'єктів права власності, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань тощо. Враховуючи визначення компетенції Міністерства внутрішніх справ України, можна зробити висновок, що одним із його пріоритетних завдань є недопущення силових захоплень приміщень підприємств, установ та організацій усіх форм власності, недопущення виникнення конфліктних ситуацій під час таких захоплень, тобто боротьба з рейдерськими атаками на рівні світових стандартів із врахуванням світового досвіду протидії рейдерству.

Відповідно до ст. 10 Закону України «Про міліцію», міліція зобов'язана, зокрема, забезпечувати безпеку громадян та громадський порядок (у тому числі й під час масових заходів); виявляти, запобігати, припиняти та розкривати злочини; припиняти адміністративні правопорушення; виконувати прийняті в установленому законом порядку і в межах своєї компетенції рішення прокурора та суду; охороняти на договірних засадах приватне, колективне та державне майно тощо [6]. Таким чином, можна дійти висновку, що до компетенції міліції, крім іншого, належить також діяльність щодо мінімізації виникнення конфліктних ситуацій у випадках силового захоплення підприємств, установ та організацій.

Дуже часто силові захоплення приміщень підприємств, установ та організацій супроводжуються проведенням різноманітних масових акцій та заходів, організованих різними політичними силами з метою безперешкодного проведення рейдерських атак. У таких випадках працівниками міліції має вживатися низка організаційних та профілактичних заходів щодо забезпечення надійної охорони громадського порядку та безпеки.

Наступний правоохоронний орган, наділений компетенцією у сфері протидії рейдерству, це Служба безпеки України. Відповідно до чинного національного законодавства [1; 7], Служба безпеки України має статус державного правоохоронного органу спеціального призначення, який забезпечує державну безпеку України. Серед її завдань у сфері протидії рейдерству можна виділити: захист економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від посягань з боку окремих організацій, груп і осіб; забезпечення охорони державної таємниці; попередження, виявлення, припинення та розкриття випадків корупції та організованої злочинної діяльності у сфері управління і економіки та інших протиправних дій, які

безпосередньо створюють загрозу життєво важливим інтересам України.

Відповідно до чинного законодавства, на Службу безпеки України покладено виконання низки обов'язків, які реалізуються також у сфері протидії рейдерству: здійснення інформаційно-аналітичної роботи в інтересах ефективного проведення органами державної влади внутрішньої та зовнішньої діяльності, вирішення проблем соціально-економічного будівництва, науково-технічного прогресу; виявлення, припинення та розкриття злочинів, розслідування яких віднесено законодавством до компетенції Служби безпеки України; сприяння у порядку, передбаченому законодавством, підприємствам, установам, організаціям та підприємцям у збереженні комерційної таємниці, розголошення якої може завдати шкоду життєво важливим (зокрема, економічним) інтересам України; надання наявними силами і засобами, в тому числі і технічними, допомоги органам внутрішніх справ, іншим правоохоронним органам у боротьбі зі злочинністю, у тому числі з рейдерством [7].

З метою якісного виконання покладених на органи Служби безпеки обов'язків щодо протидії рейдерству їм надається право направляти працівників для роботи на штатних посадах в інших установах, підприємствах і організаціях на час виконання конкретних завдань в інтересах боротьби з корупцією та організованою злочинною діяльністю (у тому числі з рейдерством та потуранням цьому явищу); в окремих випадках допускається направлення на роботу таких працівників в установи, підприємства і організації за ініціативою їх керівників.

Аналізуючи обов'язки та права органів Служби безпеки у зазначеній сфері, можна дійти висновку, що чинним законодавством передбачено можливість залучення цих органів до найбільш резонансних і значущих справ, пов'язаних із рейдерськими атаками, шкода від яких може заподіяти (або вже заподіяла) серйозні збитки державі та суспільству, зашкодити її зовнішньоекономічній діяльності. Тобто, частіш за все органи Служби безпеки уповноважені реагувати на рейдерські атаки, які відбулися на державних підприємствах, діяльність та продукція яких має загальнодержавне значення.

Варто підкреслити, що Служба безпеки України також активно налагоджує взаємодію з громадськістю, зокрема, шляхом постійного інформування через засоби масової інформації та в інших формах про власну діяльність, про заходи, що розроблюються та впроваджуються з метою боротьби зі злочинністю, у тому числі із збільшенням кількості рейдерських захоплень підприємств, установ та організацій усіх форм власності. Звісно ж, не вся інформація про діяльність Служби безпеки України у сфері, що аналізується, може бути розголошена, виняток становить державна,

військова, службова та комерційна таємниця, а також інформація конфіденційного характеру, розголошення якої може завдати шкоду національній безпеці України, честі й гідності особи або порушити її законні права, крім випадків, передбачених законодавством в інтересах правосуддя.

Нарешті, останній правоохоронний орган, на компетенцію якого у сфері протидії рейдерству буде звернено увагу, це Державна контрольно-ревізійна служба України. Відповідно до чинного законодавства, її головним завданням є здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреби в бюджетних коштах та взяття зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності в міністерствах та інших органах виконавчої влади, в державних фондах, у бюджетних установах і у суб'єктів господарювання державного сектора економіки, а також на підприємствах і в організаціях, які отримують кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують державне чи комунальне майно, виконанням місцевих бюджетів [9].

Зважаючи на те, що метою рейдерської атаки є створення для підприємства максимальної кількості проблем, його фінансове виснаження, а потім захоплення у власників та директорів підприємства за значно зниженими цінами з метою продажу самого підприємства або його майна третій особі за ціною нижче ринкової через підставні компанії, можна дійти висновку, що органи контрольно-ревізійної служби створені, серед іншого, з метою мінімізації можливості виникнення таких випадків. Звісно ж, у той час, коли було прийнято Закон України «Про державну контрольно-ревізійну службу» (1993), в Україні рейдерство як явище ще було зовсім невідоме, отже і у зазначеному нормативно-правовому акті цілком закономірно є відсутність згадок про це. Але з розвитком технологій в життя вносяться нові корективи, які мають своєчасно знаходити своє нормативне закріплення. Так само це стосується і поняття «рейдерство», його ознак, шляхів і методів боротьби з цим негативним явищем та переліку органів, уповноважених на це. Таким чином, вважаємо, що органи контрольно-ревізійної служби, на відміну від інших правоохоронних органів, є тими органами, які уповноважені на здійснення діяльності щодо профілактики рейдерства, на розробку заходів, які б унеможливили здійснення рейдерських атак, тощо.

Тому, на нашу думку, доцільно внести доповнення до переліку завдань органів Державної контрольно-ревізійної служби, передбачивши серед них: здійснення державного фінансового контролю з метою недопущення виникнення підстав для захоплення

підприємств (або незаконної зміни керівництва), унеможливлення проведення рейдерських атак на державні підприємства та підприємства, що отримують кошти з бюджетів усіх рівнів та державних фондів або використовують державне або комунальне майно.

Відповідно до чинного законодавства України, органи Державної контрольно-ревізійної служби здійснюють державний фінансовий контроль шляхом проведення державного фінансового аудиту, перевірок державних закупівель та інспектування. З метою недопущення виникнення підстав для захоплення підприємств (або незаконної зміни керівництва), унеможливлення проведення рейдерських атак на державні підприємства органи Державної контрольно-ревізійної служби України уповноважені: перевіряти у підконтрольних установах грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси та інші документи, що підтверджують надходження і витрачання коштів та матеріальних цінностей; безперешкодно заходити під час проведення ревізій на склади, у сховища, виробничі та інші приміщення, що належать підконтрольним установам; вимагати від керівників підконтрольних установ, що ревізуються, проведення інвентаризації основних фондів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів та розрахунків; одержувати від банків та інших кредитних установ необхідні відомості, копії документів, довідки про банківські операції та залишки коштів на рахунках об'єктів, що ревізуються, а від інших підприємств та організацій, в тому числі недержавних форм власності – довідки і копії документів про операції та розрахунки з підприємствами, установами, організаціями, що ревізуються, тощо.

Слід зазначити, що у випадках виявлення зловживань і порушень чинного законодавства з боку установ, потурання яким з боку органів державної влади може стати підставою для проведення у майбутньому рейдерських атак на ці установи, працівники Державної контрольно-ревізійної служби зобов'язані передавати відповідним правоохоронним органам (зокрема, органам внутрішніх справ, Служби безпеки або прокуратури) матеріали ревізій, а також повідомляти про виявлені зловживання та порушення відповідним державним органам.

На нашу думку, саме на органи Державної контрольно-ревізійної служби з метою недопущення виникнення підстав для проведення у майбутньому рейдерських атак на підприємства усіх форм власності має бути покладено обов'язок аналізу та систематизації усіх випадків рейдерства на підприємства, пошук «слабких» сторін у підприємств, які стали жертвами рейдерських атак, вироблення дієвих механізмів недопущення рейдерських атак у майбутньому.

Пріоритетним напрямком діяльності будь-якого правоохоронного органу, що здійснює свою діяльність у сфері протидії рейдер-

ству (як і будь-якого іншого органу державної влади України), є протидія корупції як всередині самого органу, так і викоринення такого явища взагалі. Враховуючи масштаби рейдерства в Україні, збитки, які завдаються державі в результаті рейдерських атак, міцні корупційні зв'язки, що існують в органах державної влади України, без яких вдале проведення рейдерської атаки практично неможливе, необхідність боротьби з проявами корупції всередині правоохоронних органів та всередині інших органів державної влади набуває особливої значущості та актуальності. З метою якісної протидії корупції всередині правоохоронних органів, що функціонують у сфері протидії рейдерству, та інших органів державної влади необхідно обов'язково проводити відповідні оперативно-профілактичні заходи з перевірки організації діяльності зазначених органів та їх підрозділів; притягувати до адміністративної та кримінальної відповідальності не лише тих працівників, що вчинили корупційні діяння, а й тих, хто вчасно не припинив злочинні дії підлеглих; не лише розробляти та приймати відповідні програми та плани заходів, а й розробляти ефективний та дієвий механізм впровадження зазначених заходів з урахуванням нових реалій сьогодення, зважаючи на нові корупційні схеми, що розробляються та реалізуються не тільки працівниками органів державної влади (у тому числі правоохоронних органів), а й високопосадовцями. Особливо необхідно акцентувати на надзвичайній важливості здійснення не лише поодиноких заходів боротьби з проявами корупції, а й налагодження дієвої співпраці між усіма правоохоронними органами шляхом розробки спільних заходів щодо протидії проявам корупції.

Здійснення ефективної діяльності щодо протидії рейдерським атакам безпосередньо залежить не тільки від поодиноких, хоча й добре відпрацьованих, заходів правоохоронних органів України. Необхідною передумовою належного функціонування правоохоронної сфери є чітко налагоджена взаємодія усіх правоохоронних органів, уповноважених виявляти і припиняти факти рейдерства, попереджати їх появу. На нашу думку, до основних напрямків взаємодії правоохоронних органів у цій сфері можна віднести: організацію реалізації державної політики щодо протидії рейдерським атакам; спільну розробку заходів щодо виявлення, припинення, розкриття, розслідування та профілактики рейдерських атак; розшук та затримання ініціаторів, організаторів і безпосередніх виконавців рейдерських атак; охорону громадського порядку та забезпечення громадської безпеки у випадках силового захоплення приміщень підприємств, установ і організацій усіх форм власності; вдосконалення нормативно-правової бази у сфері протидії рейдерству, зокрема, шляхом розробки спільних нормативно-правових актів тощо.

Враховуючи викладене, з метою сприяння налагодженню конструктивного діалогу між правоохоронними органами, що функціонують у сфері протидії рейдерству, вважаємо за доцільне запропонувати розробити та прийняти відповідний нормативно-правовий акт, положення якого регламентували б особливості організації взаємодії правоохоронних органів у цій сфері.

Таким чином, проведений аналіз компетенції правоохоронних органів України у сфері протидії рейдерству свідчить про необхідність налагодження якісної їх взаємодії, вироблення організаційно-правових механізмів її реалізації. Це сприятиме виведенню діяльності правоохоронних органів України щодо боротьби з рейдерськими атаками на якісно новий рівень, виробленню та нормативно-правовому закріпленню низки антирейдерських заходів, внесенню змін і доповнень до чинних актів та прийняттю нових нормативно-правових актів, що, у свою чергу, дозволить забезпечити належний правопорядок у державі.

Список літератури: 1. Конституція України від 28 черв. 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141. 2. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 11. – Ст. 50. 3. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб: закон України від 4 берез. 1998 р. № 160/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 35. – Ст. 236. 4. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30 черв. 1993 р. № 3341-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 35. – Ст. 358. 5. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 22. – Ст. 303. 6. Про міліцію : закон України від 20 груд. 1990 р. № 565-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 4. – Ст. 20. 7. Про Службу безпеки України : закон України від 25 берез. 1992 р. № 2229-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 27. – Ст. 382. 8. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : закон України від 7 берез. 2002 р. № 3099-ІІІ // Зб. законодавства України. – Сер. 3. – 2002. – № 8. – Ст. 151. 9. Про державну контрольно-ревізійну службу в Україні : закон України від 26 січ. 1993 р. № 2939-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 13. – Ст. 110. 10. Судебные и правоохранительные органы Украины : учебник / А. М. Бандурка, А. К. Безсмертний и др. ; [под ред. проф. А.М. Бандурки]. – Х. : Ун-т внутр. дел, 1999. – 350 с. 11. Левченко К. Б. Людина. Свобода. Демократія : [монографія] / К. Б. Левченко. – К. : Юристконсульт, 2006. – 621 с. 12. Марочкін І. Є. Організація судових та правоохоронних органів : навч. посіб. / І. Є. Марочкін та ін. – Х. : Право, 2000. – 272 с. 13. Мельник М. І. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2002. – 576 с. 14. Тюріна О. В. Правоохоронні органи: питання теоретичного осмислення та нормативного визначення / О. В. Тюріна // Право України. – 2001. – № 5. – С. 79–80. 15. Про прокуратуру : закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793. 16. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : указ Президента України від 17 жовт. 2000 р. № 1138/2000 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 42.

Надійшла до редколегії 12.12.2009